

Jak na případové studie

Tomáš Řiháček, Jan Roubal

Symposium o výzkumu a praxi v psychoterapii, Brno, 25.5. 2018

Proč případové studie?

- Metodologie vhodná pro výzkum orientovaný na praxi (*practice-oriented research*)
- „Menší sousto“, není nutná větší institucionální grantová podpora
- Bližší praxi: srozumitelnost, inspirativnost

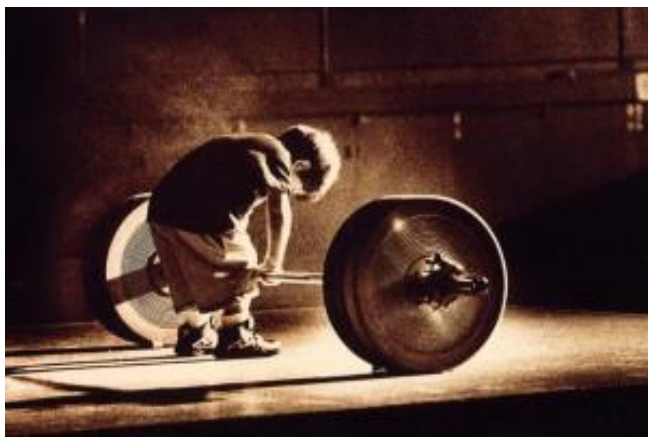
Terapeut jako praktický vědec?

Věda není definována konkrétními činnostmi či zobecňováním, ale postojem, který zahrnuje disciplinovanou zvědavost, kritické myšlení, představivost, rigoróznost, skepticismus a otevřenost ke změně tváří v tvář důkazům (Stricker, 2002)

Čím se tento postoj liší od běžné praxe?

**Mírou systematičnosti
a disciplíny**

FÁZE 1: Odhodlání

FÁZE 2: Příprava (design)

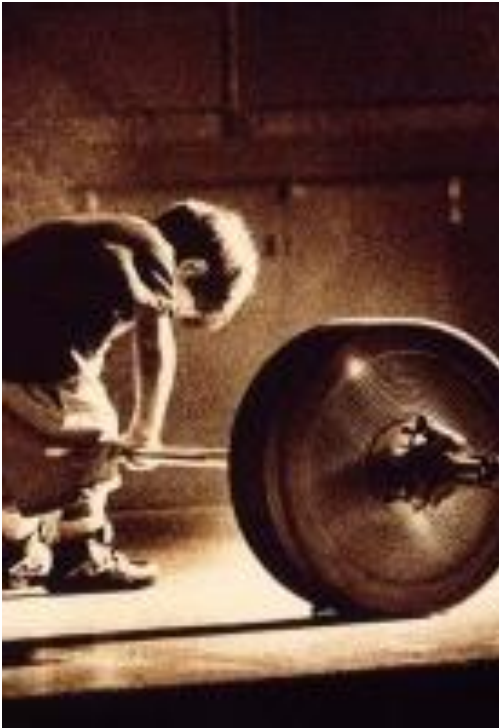

FÁZE 3: Sběr dat

FÁZE 4: Zpracování a sepsání

FÁZE 1: Odhodlání

Co mi provedení případové studie může dát?

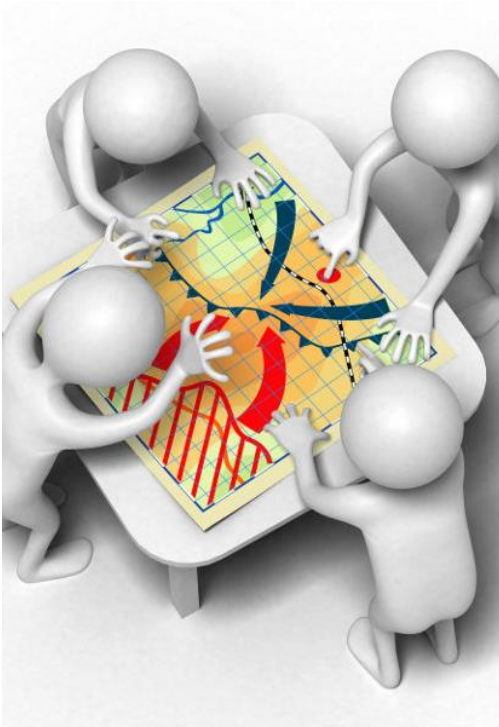
Praktik

- Zpětná vazba pro praxi
- Prevence vyhoření
- Chuť dělat výzkum v praxi (a třeba si tak udělat i doktorát)

Student

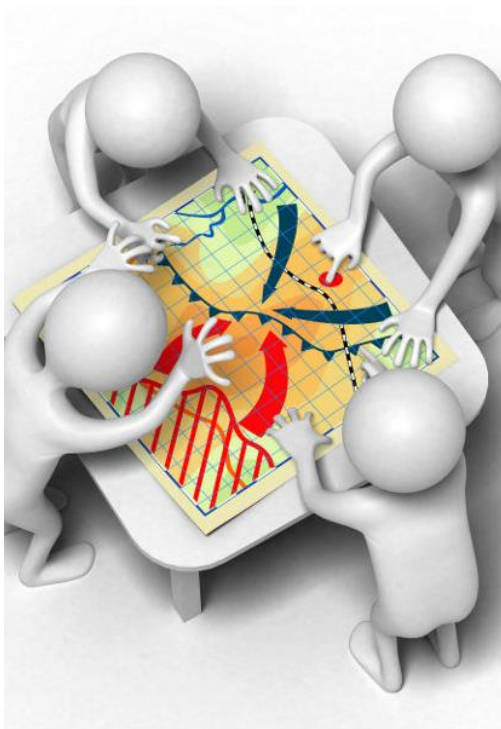
- Diplomka, která mě něco naučí
- „Lepší“ závěrečná práce ve výcviku

FÁZE 2: Příprava

- **Co se chci dozvědět? → výzkumná otázka**
- Na co se můžu ptát (příklady):
 - Byl daný případ úspěšný (tj. došlo k terapeutické změně)?
 - Jak/čím lze tuto změnu vysvětlit?
 - Které momenty v terapeutickém procesu vnímal klient/terapeut jako nápomocné (či naopak zatěžující)?
 - Odpovídá má teorie (teorie mého přístupu) realitě? Je potřeba ji nějak korigovat?

FÁZE 2: Příprava

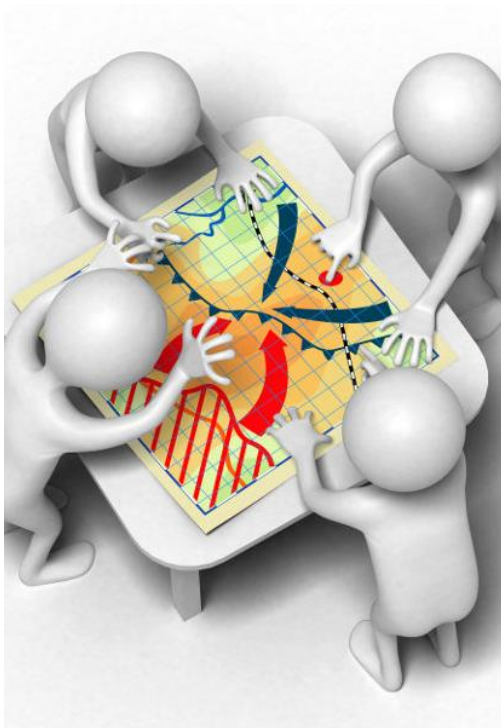

Byl daný případ úspěšný (tj. došlo k terapeutické změně)?

Jaká data potřebuji? → evidenci o tom, jaké změny proběhly

- Dotazníky měřící obecnou míru distresu (např. CORE-OM, ORS, WHO-5)
- Specifická psychopatologie (např. BDI-II, PHQ-9, GAD-7, SCL-90)
- Potíže formulované klientem (např. PQ, Psychlops)
- Fungování ve společnosti, v práci (např. CORE-OM, OQ-45, PHQ)
- Retrospektivní rozhovor s klientem (např. CHAP, CCI)
- Terapeutovy systematické zápisky týkající se pojmenovaných/pozorovaných změn

FÁZE 2: Příprava

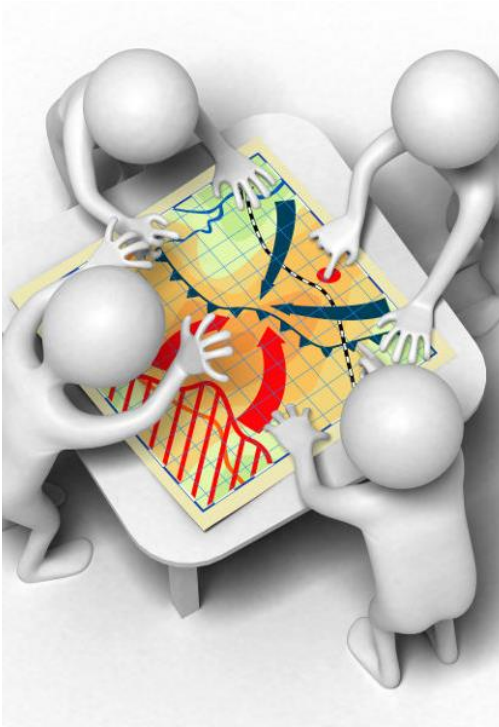

Jak/čím lze tuto změnu vysvětlit?

Jaká data potřebuji? → evidenci o faktorech, které mohly proces změny ovlivnit

- Nahrávky sezení (audio/video)
- Průběžné mapování změn (např. CORE-OM, ORS, PQ)
- Zjištění výchozí úrovně opakovaným měřením („baseline“)
- Zachycení terapeutických faktorů (např. SRS, WAI, SACiP)
- Podrobné terapeutovy zápisky ze sezení
- Klientovu výpověď o významných událostech v terapii i mimo ni (např. CHAP, CCI)

FÁZE 2: Příprava

Odpovídá má teorie (teorie mého přístupu) realitě?

Jaká data potřebuji? → evidenci o faktorech (událostech, procesech) potvrzujících a vyvracejících danou teorii

- Formulaci teorie změny, která předpovídá, co se bude dít za jakých podmínek
- Zachycení těchto faktorů (událostí, procesů) ještě jinou optikou než jen z perspektivy terapeuta (dotazník?, videonahrávka?, retrospektivní rozhovor?)
- Ochotu nechat si svou teorii zpochybnit 😊

FÁZE 3: Sběr dat

- Samotný sběr dat nemusí zabrat mnoho času, nicméně je potřeba s ním počítat (zadání dotazníků, příp. archivace nahrávky sezení)
- Vše potřebné mít připraveno předem (vytištěné dotazníky, diktafon,...)
- Informovaný souhlas klienta (nahrávání, dotazníky, kdo bude mít k datům přístup, použití dat pro publikaci)

FÁZE 3: Sběr dat

Jak by mohla vypadat minimalistická varianta?

Varianta I

- Na začátku a na konci terapie
 - dotazník měřící obecnou míru nepohody (CORE-OM)
 - dotazník měřící specifickou oblast potíží/symptomů (PHQ-9 v případě deprese, GAD-7 v případě úzkosti,...)
- **Výhoda: časová nenáročnost**
- **Nevýhoda: někdy nevíme, které sezení je poslední**

FÁZE 3: Sběr dat

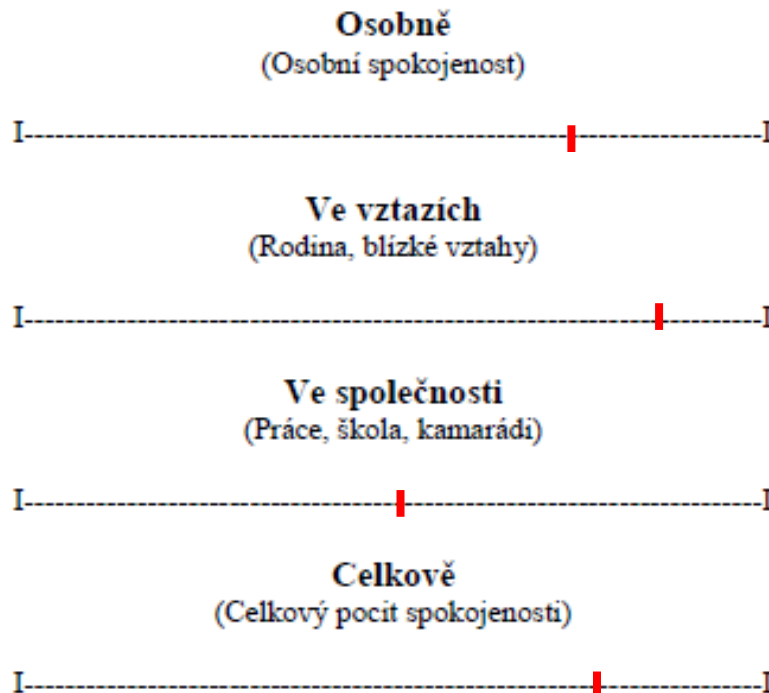
Jak by mohla vypadat minimalistická varianta?

Varianta II

- Před každým sezením
 - krátký dotazník sledující změnu (ORS)
- Po každém sezení
 - krátký dotazník sledující terapeutický vztah (SRS)
- **Výhoda: kontinuální zachycování změny, užitečná zpětná vazba v průběhu terapie**
- **Nevýhoda: je třeba na to průběžně myslet...**

Outcome Rating Scale (ORS)

Podívejte se prosím zpět na poslední týden včetně dneška a pomozte nám porozumět, jak jste se cítil(a) tím, že ohodnotíte, jak se vám dařilo v následujících oblastech vašeho života. Označení směrem vlevo znamenají nízké hodnocení a označení směrem vpravo znamenají vysoké hodnocení.
Pokud vyplňujete tento formulář za jinou osobu, vyplňte jej podle toho, jak si myslíte, že se dané osobě dařilo.

Scott D. Miller

Barry Duncan

FÁZE 3: Sběr dat

Jak by mohla vypadat minimalistická varianta?

Varianta III

- Po proběhlé terapii
 - Retrospektivní rozhovor (např. CHAP)
 - Retrospektivní dotazník (Q-PC)
- **Výhoda: není nutné vybrat případ předem**
- **Nevýhoda: chybí zachycení stavu před terapií**

FÁZE 3: Sběr dat

Jak by mohla vypadat minimalistická varianta?

Varianta IV

- V průběhu celé terapie
 - Nahrávání všech sezení (audio/video)
- **Výhoda:** rutina; zásoba velkého množství dat
- **Nevýhoda:** zpracování nahrávek, ostych, vliv na proces terapie

FÁZE 4: Zpracování a sepsání

- Zpracování případové studie obvykle nevyžaduje znalost zvláštních metod, základem je kritické a systematické porovnání dat z různých zdrojů
- Existují i různé speciální metody (kvalitativní i kvantitativní), které lze využít ve spolupráci s výzkumníkem

FÁZE 4: Zpracování a sepsání

Obvyklá struktura empirické studie:

- **Úvod** = představení problému (tj. na co se studie zaměřuje) a teoretických východisek
- **Metoda** = popis případu a jeho kontextu, popis nástrojů a metod použitých k získání a zpracování dat
- **Výsledky** = prezentace a integrace informací z různých perspektiv (např. výsledky různých dotazníků vs. výpověď klienta vs. pozorování terapeuta)
- **Diskuze** = pokus o vysvětlení zjištění, porovnání s výchozí teorií, s jinými výzkumy

FÁZE 4: Zpracování a sepsání

- Různé časopisy mohou mít své speciální požadavky
 - Např. čas. *Pragmatic Case Studies in Psychotherapy* (PCSP) vyžaduje strukturu tzv. pragmatické případové studie (Fishman, 2005)
- Cenné je, že případové studie mohou být shromažďovány a jejich poznatky později syntetizovány do obecnějších závěrů
 - Časopisy specializující se na případové studie (PCSP, *Clinical Case Studies*, ...)
 - Viz např. <http://www.singlecasearchive.com/>

Výhoda spolupráce

- Realizace případových studií může být náročná → je výhodné spolupracovat
- Např.
 - Praktik přijde s nápadem → akademik pomůže najít metodologické řešení
 - Praktik sbírá data → student v rámci diplomové práce provede důkladnou analýzu → praktik dostane zpětnou vazbu
 - Dva studenti ve výcviku: Student A vede terapii → student B vede a zpracuje retrospektivní rozhovor → student A získá zpětnou vazbu a materiál pro reflexi
 - Kolega či supervizor pomohou s teoretickým zarámováním a interpretací zjištění
- Výsledný článek může být společným dílem...

Case Study Research

IN COUNSELLING
AND PSYCHOTHERAPY

John McLeod

boop
publishers

Analysis
Values
Factual Issues
Data
Sampling

THE CASE FOR PRAGMATIC PSYCHOLOGY

DANIEL B. FISHMAN

AGM

PR
PSY

Case Studies Within Psychotherapy Trials

INTEGRATING QUALITATIVE
and QUANTITATIVE METHODS

EDITED BY
Daniel B. Fishman
Stanley B. Messer
David J.A. Edwards
Frank M. Dattilio

OXFORD

Takže: Jak na případové studie?

- Každá metoda má svůj přínos a své omezení
- Zaměřte se na to, co vás zajímá: žádná studie nepojme všechno
- Minimalistické varianty
- Spolupráce

Centrum pro výzkum psychoterapie Brno

<http://psych.fss.muni.cz/psychotherapyresearch/>